

Van: INBO Nieuwsbrief <nieuwsbrief@inbo.be>
Verzonden: donderdag 30 januari 2014 12:52
Aan: Veerle Solia
Onderwerp: INBO Nieuwsbrief

Nieuwsbrief van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) V.U.: Dr. Jurgen Tack
Redactie: Koen Van Muylem en Hugo Verreycken Reacties naar koen.vanmuylem@inbo.be

In deze Nieuwsbrief:

[2014](#)

[Overstromingen in natuurgebieden: opgepast!](#)

[Kan grote tijm in Vlaams-Brabant overleven?](#)

[Risicoanalyses voor invasieve vissen en amfibieën](#)

[Benelux Symposium Invasieve Soorten op 2 april 2014](#)

[Rapport Grofwildjacht in Vlaanderen](#)

[Nieuwe boeken met INBO medewerking](#)

[In memoriam Prof. Dr. Rudi Verheyen](#)

2014

Beste lezer,

Vorig jaar (2013) was voor het INBO een bijzonder druk maar ook boeiend jaar.

In april was het INBO gastheer voor collega's wetenschappers van over de gehele Europese Unie. In Gent bogen we ons over de wijze waarop onderzoeksresultaten een bijdrage konden leveren aan Europese beleidsvraagstukken rond biodiversiteit.

Vertegenwoordigers van de Europese Commissie spraken hun bereidheid uit de conclusies van de conferentie ter harte te nemen doorheen de hele uitwerking van het Europees beleid. Een mooie illustratie van hoe een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse overheid gelijktijdig hoog kwalitatief wetenschappelijk onderzoek ten dienste stelt van het Vlaamse en Europese natuurbelief en binnen de Europese Unie een voortrekkersrol speelt om ook andere wetenschappelijke instellingen een dergelijke rol te laten opnemen.

Bij de treinramp te Wetteren (mei 2013) speelde het INBO een voorname rol bij de permanente monitoring van de mogelijke effecten op de biodiversiteit in de zeeschelde. De gevolgen bleven gelukkig zeer beperkt.

In opdracht van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, plande het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in juni 2013 een geconcentreerde veldcampagne in de landbouwstreek van de kustpolders in West-Vlaanderen om daar de kaart van het

zogenaamd 'Historisch Permanent Grasland' te actualiseren. Meer dan 100 medewerkers werden ingezet om vragen vanuit verschillende overheidsinstanties en belangenorganisaties een invulling te geven.

Ook in 2013 investeerde het INBO verder in grootschalige onderzoeksinfrastructuur die ons betere en op semi-geautomatiseerde wijze informatie moet bezorgen over biodiversiteit in Vlaanderen. Zo brachten we de dagelijkse trek van de kleine mantelmeeuw in kaart tussen Oostende en een chipsfabriek in Moeskroen. Belangrijke informatie om de meeuwenproblematiek aan onze kust met kennis van zaken te behandelen.

Dit is slechts een heel kleine greep van wat we deden het afgelopen jaar. Rode draad tussen alle uitgevoerde onderzoeksprojecten was steeds wetenschappelijke kwaliteit en beleidsrelevantie op basis van objectief en transparante informatie als basis voor beleidsvoering en maatschappelijke discussie.

In 2014 willen we, met dezelfde aandacht voor kwaliteitsvol en beleidsrelevant onderzoek, onze klanten (beleidsagentschappen en middenveldorganisaties) nog beter van dienst zijn. Veel aandacht willen we dan ook besteden aan het klantvriendelijke karakter van onze organisatie - een uitdaging maar ook een noodzaak om tot een wetenschappelijk verantwoord natuurbeleid in Vlaanderen te komen.

Dr. Jurgen Tack
Administrateur-generaal INBO

[Terug](#)

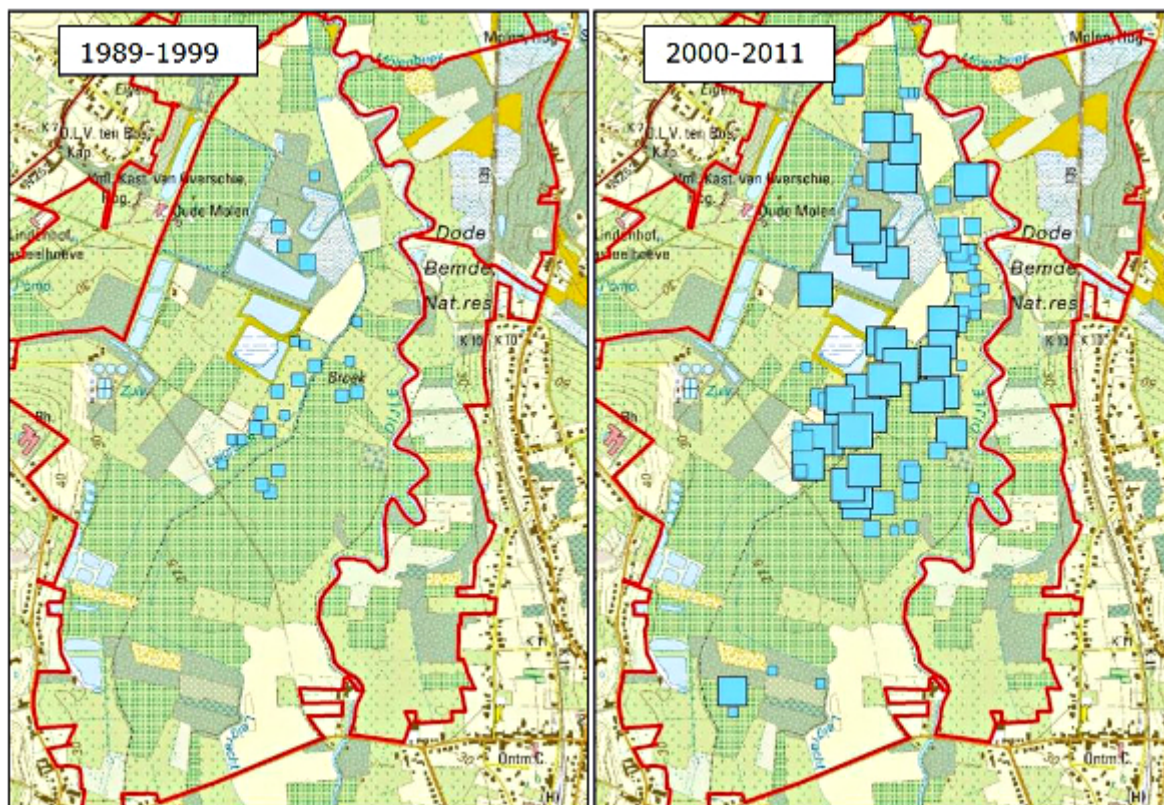
Overstromingen in natuurgebieden: opgepast!

Aan de hand van een studie van 2000 tot 2011 van 3 natuurgebieden die regelmatig overstromen, heeft het INBO vastgesteld dat toenemende overstromingsfrequentie, -duur en -diepte, maar ook de instroom van soms grote hoeveelheden nutriënten via de afzetting van riviersedimenten een negatieve impact kan hebben op de plantensoortenrijkdom, en kan zorgen voor veranderingen in vegetatiepatronen. Die negatieve impact kan voor een deel gecompenseerd worden door herstel van natuurlijke waterhuishouding en intensiever natuurbeheer.

Door inkrimping van de oppervlakte aan open ruimte voor waterberging en het uitblijven van brongerichte aanpak van de wateroverlastproblematiek ziet men de aanleg van overstromingsgebieden steeds meer als oplossing. Daarvoor komen prioritair natuurgebieden en ook landbouwgebieden in aanmerking. Over de effecten (en compatibiliteit) van intensiever overstromingsgebruik op ecosystemen is zowel in Vlaamse als in Europese context nog altijd weinig bekend. Vanuit landbouw en natuur wordt met grote terughoudendheid gereageerd omdat er voortdurend alleen wordt teruggegrepen naar 'expertkennis', aangezien met feiten en cijfers onderbouwde kennis vaak totaal ontbreekt.

Dit onderzoek was een concrete stap om dit kennishiaat in te vullen: het INBO kende de uitgangssituatie van de 3 onderzochte gebieden (de wachtbekkens van Webbekom en Scholen, en het natuurlijke overstromingsgebied in de Dijlevallei stroomopwaarts Leuven) toen er zo goed als geen overstromingen waren, wat een goede vergelijking met de huidige toestand mogelijk maakte.

[Meer weten?](#)

Ruimtelijke spreiding van de overstromingsfrequentie van de 93 proefvlakken in de komgrond van Neerijse. Links de situatie in de periode 1989-1999, rechts de situatie in de periode 2000-2011. De symbolen zijn proportioneel met de frequentie.

Piet De Becker
Els De Bie

Terug

Kan grote tijm in Vlaams-Brabant overleven?

Grote tijm is een inheemse, wilde tijmsoort waarvan het areaal in Vlaanderen de laatste decennia heel sterk is afgenomen. Het Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw en enkele Vlaams-Brabantse gemeenten willen de groeiplaatsen van grote tijm in Vlaams-Brabant beschermen en uitbreiden. Het INBO voerde, samen met de KU Leuven, een studie uit naar de genetische structuur, de verbreiding en de standplaatskwaliteit van grote tijm in Vlaams-Brabant.

De resultaten tonen aan dat grote tijm sterk gelimiteerd is in zaadverbreiding. Het is hierdoor heel onwaarschijnlijk dat de soort spontaan nieuwe groeiplaatsen zal koloniseren. Met de kwaliteit van die groeiplaatsen is het doorgaans niet goed gesteld. De resterende populaties die als kleine snippers in het landschap verspreid liggen, hebben heel sterk te lijden onder vermessing waardoor hun voortbestaan op termijn ook sterk wordt bedreigd. Actief ingrijpen in behoud en herstel van de soort via habitatbescherming en -herstel en via herintroducties is dus nodig om ook in de toekomst grote tijm te kunnen behouden in Vlaams-Brabant.

Meer weten?

Risicoanalyses voor invasieve vissen en amfibieën

De Conventie Biologische Diversiteit (CBD) stelt voor een efficiënte aanpak van exoten een driestappenbenadering voor. **Preventie** van problemen door biologische invasies is de eerste stap en zou prioriteit moeten krijgen boven een **snel responsmechanisme** of **populatiebeheer** op de langere termijn. Met deze laatste twee gaan immers meestal kosten en neveneffecten op de natuur gepaard.

Wanneer preventie beoogd wordt via ingrijpen op de handel, dan vereist dit, in lijn met de regels van de wereldhandelsorganisatie (WTO), een volledige en uitgebreide risicobeoordeling die voldoet aan WTO standaarden hierover. Een risicoanalyse (pest risk analysis, PRA) is een proces waarbij biologische, ecologische, economische en andere objectieve informatie gebruikt wordt om te evalueren in welke mate een uitheemse soort een risico vormt voor de natuur, de economie of de maatschappij. De documenten bevatten een uitgebreide review van de kennis over introductiemechanismen en impact van de soort. Een PRA bevat tevens een analyse van de mogelijkheden om het risico op een kostenefficiënte en praktisch uitvoerbare manier te beheersen of tot een aanvaardbaar niveau te brengen. Op vraag van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, werden voor 22 soorten [risicoanalyses](#) opgemaakt.

INBO voerde een risicoanalyse uit voor de Amerikaanse [stierkikker](#) en voor twee invasieve vissoorten: de Ponto-Kaspische [zwartbekgrondel](#) en de Oost-Aziatische [Amurgrondel](#). De bedoeling was specifiek te onderzoeken of handelsbeperkingen op deze soorten een goede maatregel kunnen zijn om (toekomstige) problemen te voorkomen. Zowel de stierkikker als de zwartbekgrondel hebben reeds populaties in België. Een efficiënt beheer van deze soorten vereist naast een handelsverbod ook ingrijpen op de introductiepaden. Amurgrondel komt nog niet voor in België maar is binnenkort te verwachten. Gezien haar grote impact op de inheemse fauna is het ook in het geval van deze soort aangeraden de handel te beperken. Het risicogebied is België, maar de resultaten van deze oefening zijn ook relevant voor buurlanden met gelijkaardige klimatologische omstandigheden.

[Tim Adriaens](#)
[Hugo Verreycken](#)

[Terug](#)

Benelux Symposium Invasieve Soorten op 2 april 2014

Science for the new regulation

Preliminary programme one day BENELUX conference on invasive species

Date: april 2nd 2014

Ghent University - Academierraadzaal-Volderstraat 9 Ghent - Belgium

De effecten van invasieve uitheemse soorten op de biodiversiteit, ecosysteemdiensten, de economie of de menselijke gezondheid kunnen aanzienlijk zijn. Invasieve soorten kosten de Europese economie jaarlijks minstens 12 miljard euro. Een efficiënte aanpak van de problematiek vereist doorgedreven samenwerking tussen de lidstaten.

Onlangs lanceerde de Europese Commissie daarom een voorstel tot verordening voor de preventie en het beheer van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Voor een lijst van voor de EU zorgwekkende invasieve soorten bevat het voorstel maatregelen rond uitroeiing, bestrijding en ingrijpen op de introductiepaden. Zowel IUCN, Birdlife en Neobiota riepen de Europese beleidsmakers reeds op om hiervoor een aanpak uit te werken gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke kennis.

Op 2 april 2014 organiseren UGent, KULeuven, Universiteit Luik, het Belgisch Biodiversiteitsplatform, de Waalse Overheid en INBO samen een symposium in Gent. De bedoeling van deze dag is na te gaan hoe goed de wetenschappelijke wereld voorbereid is om dit nieuwe instrument te ondersteunen met kennis. Het symposium is opgebouwd rond drie sessies, geheel in de geest van het EU voorstel: introductiepaden en verspreiding, impact en risicoanalyse, en beheer. Elke sessie wordt ingeleid door een steengoede keynote speaker. Halverwege de dag is ook ruimte voor korte pitching presentaties.

Het symposium staat open voor iedereen die actief is in de invasie-ecologie (studenten, academici, beleidsmakers, beheerders, stakeholders). Doctoraatsstudenten nemen gratis deel, voor anderen bedraagt het inschrijvingsgeld 15 euro.

[Naar programma en registratie](#)

[Tim Adriaens](#)

[Terug](#)

Rapport Grofwildjacht in Vlaanderen

Het rapport [Grofwildjacht in Vlaanderen](#) geeft voor het eerst een volledig overzicht van de data verzameld over de bejaging van ree, everzwijn, edelhert en damhert in Vlaanderen. Lange tijd was het ree nagenoeg de enige bejaagde grofwildsoort in Vlaanderen. Het bijhouden van gegevens en statistieken over de jacht op deze soort gebeurt al ongeveer 20 jaar. Voor ree bespreken we in dit rapport de gegevens die verzameld werden van 2002 tot en met 2012.

Sinds 2006 kent het everzwijn een duidelijke toename in Vlaanderen, zowel in verspreiding als in aantallen, en wordt de soort ook effectief bejaagd. Het INBO tracht voor deze soort een zicht te krijgen op de verspreiding en de populatiekenmerken. In het rapport bespreken we de gegevens die van 2006 tot 2012 verzameld werden. Tot slot rapporteren we voor diezelfde periode over de beschikbare gegevens voor edelhert en damhert.

We danken de talrijke jagers, besturen van wildbeheereenheden en het Agentschap voor Natuur en Bos voor het noteren, verzamelen en doorgeven van de afschotinformatie en het bezorgen van de onderkaken aan het INBO. Met dit rapport willen we een terugkoppeling geven aan ieder die informatie aanleverde en maken we de verzamelde gegevens en de analyses ervan ook beschikbaar voor alle betrokken belanghebbenden en geïnteresseerden onder het brede publiek.

[Naar het rapport](#)

[Thomas Scheppers](#)

[Frank Huysentruyt](#)

[Jim Casaer](#)

[Terug](#)

Nieuwe boeken met INBO medewerking

Een nieuw naslagwerk over integratie van natuurbeheer in bossen

Eind november 2013 werd door het European Forest Institute in de reeks 'In Focus' een nieuw naslagwerk uitgegeven. Het rapport tracht een goed overzicht te geven van de huidige stand van de kennis en internationale expertise wat betreft de integratie van maatregelen voor natuurbehoud en biodiversiteit binnen het geïntegreerd bosbeheer.

Meer dan 70 onderzoekers, waaronder nogal wat gerenommeerde namen binnen dit onderzoeksveld werkten mee aan dit werk. Ook het INBO had hierin een belangrijke inbreng, zowel in het redactieteam als bij het uitschrijven of reviewen van specifieke hoofdstukken.

Het boek begint met een aantal algemenere meer conceptuele hoofdstukken (over natuurlijkheid, 'old-growth' en 'retention forestry') en gaat vervolgens in op een aantal sleutelementen van biodiversiteit in bossen (dood hout, habitatbomen, .) Het werk eindigt met de bespreking van een aantal soortengroepen die hun rol spelen als indicator of doelsoorten, en een aantal uitdagingen voor de toekomst.

Het boek is zeker een aanrader voor al wie met bosbeheer of natuurbeheer in bossen bezig is, zowel in het onderzoek als in de praktijk. En vooral : het boek is volledig gratis downloadbaar van de EFI-website.

Kraus D., Krumm F. (eds) 2013. Integrative approaches as an opportunity for the conservation of forest biodiversity. European Forest Institute. 284 pp.

Kris Vandekerckhove

Ecosysteemdiensten: globale thema's - lokale praktijk

Bij Elsevier verscheen 'Ecosystem Services: Global Issues - Local Practices'. Aan het boek werkten meer dan 80 auteurs - waaronder maar liefst 11 van het INBO - mee van verschillende disciplines en nationaliteiten. Het boek is het resultaat van een intense samenwerking binnen het BEES-netwerk (www.bees-community.be) dat onderzoekers en beleidsmakers verenigt rond de theorie en praktijk van ecosysteemdiensten.

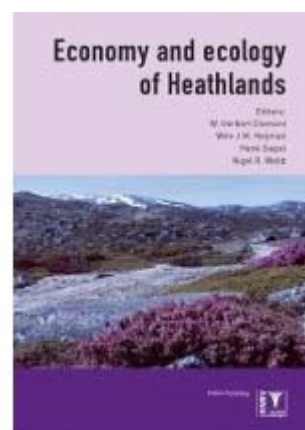

In een veertigtal bijdragen worden zowel ethische en wetenschappelijke achtergronden als methodologische aspecten van het ecosysteemdienstenconcept uitgediept. Ook lichten beleidsmakers de verwachtingen en uitdagingen toe van lokale tot Europese schaal, en worden tools en praktijkvoorbeelden aangeboden. Het boek is dan ook een basiswerk voor wie met het concept aan de slag wil in onderzoek, beleid en praktijk. Je kan het boek bestellen bij Elsevier.

Sander Jacobs

Economy and ecology of heathlands

Bij [KNNV Publishing](http://www.knnvpublishing.nl) is een nieuw boek verschenen, 'Economy and ecology of heathlands'. INBO maakte dit mee mogelijk en Geert De Blust schreef mee hoofdstukken. Het onderwerp van het boek ligt in de onderzoeks- en beleidslijn van het INBO: zoeken naar mogelijkheden om biodiversiteitsbehoud en duurzaam grondgebruik harmonieus te laten samengaan. Zowat alle heidegebieden in Europa maakten tot nog niet zo heel lang geleden deel uit van de lokale landbouwsystemen. Die heide gebruiken en onderhouden als graasgrond stond daarbij centraal. Samen met andere gebruiksvormen leidde dit tot een grote ecologische variatie, van totaal verarmde levensgemeenschappen tot heide met een bijzonder rijke biodiversiteit. Met de intensivering van het grondgebruik de laatste anderhalve eeuw verdween de functionele band met de heide: ze werd ontgonnen, opgenomen in militaire domeinen of bewaard in reservaten.

De landbouw is nu terug aan het veranderen. Tenminste, de maatschappelijke verwachtingen t.a.v. landbouw evolueren sterk, en de nood aan vergroening klinkt overal. Met hoofdstukken over economie en ecologie van heide en een achttal cases, wordt in dit boek onderzocht of met extensievere vormen van landbouw (sommige) heidegebieden opnieuw duurzaam gebruikt kunnen worden en of zo ecologie en economie een stapje dichterbij elkaar kunnen komen.

[Geert De Blust](#)

[Terug](#)

In memoriam Prof. Dr. Rudi Verheyen

Op dinsdag 7 januari overleed Prof. Dr. Rudi Verheyen. Het is dankzij zijn niet aflatende inzet, tezamen met enkele andere pioniers uit het verenigingsleven en de academische wereld, dat het Instituut voor Natuurbehoud, de voorganger van een deel van het huidige INBO, uiteindelijk in 1985 opgericht werd.

[Volledige tekst op de site](#)

[Terug](#)

Aanmelden kan via dit [formulier](#), uitschrijven kan via mail naar nieuwsbrief@inbo.be. Mits je de bron vermeldt, mag je delen uit de INBO Nieuwsbrief overnemen in andere publicaties. Graag een seintje naar koen.vanmuylem@inbo.be wanneer je dit doet. Je kan de nieuwsbrief als pdf (met foto's) downloaden op www.inbo.be.